

پیرتال

احمد فراز

پرتال

احمد فراز

ترجمہ

ماجد صدیقی

مکتبہ شعر و ادب حسن آباد لاہور

(سارے حق لکھاری تے مترجم دے نام)

ناشر ————— نواز پو دھری
چھاپہ خانہ ————— ندرت پرنٹرز لاہور
قیمت —————

ڈاکٹر محمد اجمل دے ناں

میرا منہ میرے کھڑے زخماں وانگر سجیا اے
یا تے ایہہ پھٹ میل دے رتبا! یا مینوں گویائی دے

مکھڑے

- ۹ اُنچ تے پہلاں وی ہونے ساں اُس کوں کئی وار جدا
۱۱ ایتک دھڑے اسیں تے شاید ملے دج خواہاں دے
۱۳ اوہ وی شاعری
۱۴ اکھیاں کوں دُور نہ ہودیں دل توں دی لہہ جاویں گا
۱۹ ایہہ دل چٹاں تاریاں دی دیدوں وی پین نہ پاندا اے
۲۱ ایہہ کیہی رُت اے
۲۳ بگائے ناں تیری آشنائی !
۲۵ تیریاں بندیاں توں شکوہ بے میرے دل دے شے نوں
۲۷ آوارہ بدل
۲۹ تڑفاں وی تے بے ترسائیں کدے نہ تیں دل آواں
۳۱ جدوں ایتکاں دی رُت بدلی تے پندھدا سناوا کھنھے دیکھنا ایں
۳۳ ۱۸۵۷ء دے شہیداں دے ناں
۳۵ جیون دیاں ہُن نویاں ریتاں جگ اندر راہ پان گیاں
۳۷ جگ دے وانگر گجھے قہر کماون والا
۳۹ بانو دے ناں
۴۱ چیتردی وار کیہ پئی ورتے تھکدی اے
۴۲ خورے ایہہ کس شہر آنکھے اسیں محبتاں داے
۴۴ بدل
۴۶ دل نے سانوں ایہہ وی رنگ دکھانا سی ۔
۴۹ دل نوں جا پن کجھہ انچ تیریاں کوں سوچھہ اداواں
۵۱ پیغمبر

۵۵ دل جیسے سکے پترنوں تے وار پئی نال اڈا دے

۵۵

۵۷ دُکھ درداں دے زہروں چڑھیا نشہ دانگ شراباں دے

۵۷

۵۹

جشن

۶۱ سنگ نہ اُس توں نبھیا بھاویں فیروی اُس دی یاری

۶۱

۶۳

سانوں تیرا قبہ آن سُنایا اے

۶۵

جن تے یس

۶۷

شام پوے تے اکھیاں دے وچ فیرتوں ائی وکس جاناں

۶۹

کاہنوں اپنے مکھ تے منظر تانیں پیا لکیراں دا

۷۱

فنکار

۷۳

کیکن دل توں لاہواں ادھنوں کوں بھلاواں ادھنوں

۷۵

کچھراں تیکر نوں چو اے دل چوں دُکھ دی کانی

۷۷

کون آں میں؟

۷۹

گھمے داتے اک ادھ تار ائی گل ساڈے پیا ہلدا اے

۸۱

منظر دیکھ کے سانتھوں پار دے جاوے را

۸۳

کیہ دساں گے؟

۸۵

دج باگ دے گاوندیا پچھیا ادے کجھ سُنن دا ہن اعتبار کھنوں

۸۷

دچوں گجھیاں لا کے اُتوں سر ساڈا پیا کجے

۸۸

گجھا کارن

۸۹

دیے ہتھوں اک اک سٹ پئی سانوں کاری لگدی اے

۹۱

یار دے نیڑوں دی ہجراں دے سنگے پیا بہانے

۹۳

منگیتر دے ناں

۹۵

یس نہ دیکھاں توں نہ دیکھیں

انج تے پہلاں دی ہوئے ساں اس کوں کئی وار جدا
پر ایتک وچھڑن اتے کجہ دسن پئے آثار جدا

اجھک ذرا فی جندے جے تین قلق اے کھائے واہدے وا
کیوں جے ایس ای موڑتے ہوندے آئے نیں یاروں یار جدا

اک دوہل دی اس کوں جے وچھڑاں تے انج لگدا لے
جنگ اپنے سائے کوں ہوندی لے کوئی دیوار جدا

نکھڑن دی ایہہ بیت تے جیویں تھیری بنی ایں سادون دی
ہیں دکھرا پیا اتھرو کیسراں بدل دکھ تے یار جدا

ڈنگیاں تاجاں والسیاں نوں کیہڑا دے جے بے خبر
گل دے طوق توں کیستی جاوے نہ اُچی دستار جدا

اینے روپ نے یاراں دے جے دن توں خوف آندا اے
میخانے وچ ہور دسیوں، دتن وچ دربار جدا

یار دی پانڈی تے ہے سی ای دکھرے ہج دا یار مشر
پر اس بندے دی سچ دھج نکلی اے اُپر دار جدا

ایتک وچھڑے اسپں تے شاید ملیے وچ خواباں دے
 جج سکے پھل رُوپ گنوا کے دس وچ کتاباں دے

جگ دے دکھ وی سمجستاں دے دکھاں وچ شامل کر لیے
 نشہ ودھدا اے جے ملن مشراباں وچ شراباں دے

نہ توں رب تے نہ امی میرا عشق فرشتیاں ورگا اے
 دونویں ہاں انسان تے کاہنوں ملیے وچ محبباں دے

جیہڑیاں گلاں دے پاروں اج اسپں سولی چڑھ گئے آں
 کیہہ کیجے کل بہون اوہ گلاں شامل وچ نصاباں دے

نہ اوہ پہلاں ورکا یس نہ اوہ ، نہ گزرے سے سراز
 ملدے ہون جیویں دوچی وچ ————— دھڑاں دیاں سراپاں دے

اوو وی شاعر سی

دیس دینے یئے تیری ڈروٹی اُتے
 میں انچ پھیڑیا کھٹاواں، جنج محبم کوئی
 اکھیاں نہیں بے غم، جنج پھیریا بدل ہوئے
 ذہن انچ بتا اے، جنج اُجڑیا موسم کوئی
 ساہ بسندا واں تے انچ کنب کنب جاندا واں میں
 اپنے ظلم توں ای جنج کنبے طنائم کوئی

تددھ مہیے کرفن نوں اوہ رنگ چھڑیا جیہڑیا
 پتھراں نوں دھسکرن دا جنج بکھا دیندا اے
 تددھ مہیے عرفاں نوں جادو بخشیا نیمہڑا
 قطرے دے دل شوہ دیاں شوکاں پا دیندا اے
 تددھ مینوں اوہ سُرَت دا شعلہ دتا جیہڑا
 مٹی دی جھگ نوں انسان بنا دیندا اے

تے میں جیون دیاں نشیاں دا مُٹھیا ہویا
 ایناں بے حس ساں جیج قاتل دا دل ہووے
 قلم امانت تیری سی پر ملیا اونہوں
 جیہڑا وڈیاں دا ترکہ کھوئے پتروہوے
 جیج عدالت دی تکرری ا بھل نوں ہے
 جیج نسکی تلوار کے پاگل بہتہ ہووے

میں اُتے سی انھیاں نھیریاں چھاؤنی پائی
 تے میں چپ ساں جے میرا گھر روشن ہوسی
 تیرے میخانے تے کیہہ کیہہ تہر نہ تھیجا
 تے میں خوش ساں جے سلم میرا تن ہوسی
 اوگن پار بدن اپنے نوں چھدا ساں ہیں
 پیار دا طالب پر اودھس تیرا من ہوسی

میری ذات دا کوٹھا سی انج شکیا ہے ہیں

ایہدی پوچا پاپی وچ ای رُجھیا رہیا
 تیری روندی مٹی ول کیہہ تکنا سی ہیں
 ہیں تے ہمدے پرچھاویں ای لبھدا رہیا
 جے کدھرے ہیں اکھ اٹھانی وی ہیں وے
 دوجیاں دے سنگ ہیں وی بٹ بٹ تکر رہیا

تے ہُن خوابوں وچھلایاواں تے کیہہ تکر واں
 اک اک حرف تیرا اے تیر ملاوت والا
 جے توں ہیں تے ہیں تے میرا فن وی ہے وے
 نشیں تے ہے رہا ہے سجاں قیامت والا
 میری واچ دے دکھ توں ای اندازہ کر توں
 ہیں کیہہ دساں اپنا روک ندامت والا

اج توں فرایہ میرا فن جاگیس اے تیری
 سوچیاں وی نس نس اچ تینوں اتاراں گا ہیں

اود وی شاخرمی جس ٹہن اہرہ پیکر دتا
 تینوں اپنے لہو دے نال سنواراں گھا میں
 توں میرا تن میری جھنڈی میرا دیس ہیں
 جد تک جیوندا ہاں ٹہن پیا پکاراں گھا میں

اکھیاں کولوں دور نہ ہر دوں دل توں وی ہر جاویں کہ
ویرا کدے نہ گویا سبستا، ویہ نوں پہچتا رہی ہ

دور اکھ پنہی توں داں نوں - راجہ پنہا سناہی
نہ سنے اپنے آپ نہ اہییاں دے توں فرور باویں نہ

داں آئے فیر دے دیس دی فیر آئی پازدے دستک دے
انہی ہی سہی کسے نہ اورک توں لڑے لاریں نہ

جیون تیری وٹ اے تے ایہ دت احمدان ولہ توں
ایہہ بخشیش وی پنہی ائی وڑ دینی تے توں پاریں نہ

ہٹھ وی لازم ایں پر دکر وی جان توں ایں کچھ و دھ شہراز
 جیلا ایتک دی جے توں نہ روپوں تے سر جاویں گا

بہہ دل چناں تماریاں دی دیدوں دی پین نہ پاندراے
 پندوں اکیاں اکیاں دادی نک بن اس نہ اندراے

کل می کہہ دوسرے اکیاں اپن چستی رو پیاں
 نہیں نہ سب دقت تے تیرا ہر ای کچھ بھانداے

کچھ تے اوہیاں نظاں سنا تھوں اچ کی مڑیاں پھیریاں
 بہہ سناں سا اہیہ دل وی پٹھے راہ کی پازاں

شوہ دیے واس تیرا دین دی سافے کوہوں اوہے نہیں
 کٹھنہا تے کاشماں دے وچ دی تر پاتیا ای رہ ہانداے

کچھ تے اوہدے سوچھ سچا نوں انج ای جانے جگ سارا
ایس رتے تے اوہنوں میرے نال دیاں دی پاندا اے

جیہڑا دل فراز کردے سی تارو درد سمنداں دا
ہن اوہ گٹے گٹے پانی توں دی خوفیا جاندا اے

ایہہ کبھی رُت اے

ایہہ کبھی رُت اے

بے ہر لڑکا

ہاں سے ویہڑے لگا لگا دے پاروں دھندلا دے

بچہ پیپ پیپتے ہوئے، اپنیاں بچنیاں

اپنے پاروں سے بیٹے تپتے کے بیٹے ہوئے ہیں

راہوں سے ہلکا تے دین ہیں

جے ایس باغ وں ساری رونق — سوچے بہاراں

لینیاں تے فیہ ہر ت نہ آئیاں

ایہہ کبھی رُت اے

رُتے کدھر سے اہیراں آلوں برف اکی دے

بے شاخاں دے بانیاں اتے

پوست بھٹکھا پورہ پھٹنے وا

تے نہ ای اے رُت بہسادی
 جے ہر پاتے پھلاں دے چٹکن مہکن توں
 پار دے گھروا منظر دے

نہ ای ایہہ پت جھڑ دی رُت اے
 جے مویاں مکیاں کلپیاں نوں
 مہاک لٹانندی بھاک سپردی سبھری دھیر بنھانندی ہو دے
 ایہہ کپھی رُت اے
 کوئی تے بولے
 کوئی تے دھڑکے
 کوئی تے پھڑکے

بسکائی نے نال تیری آشنائی
اچھائی گدی اسے ایسے بُرائی

ایسے سارا ڈاؤس ہے بیچپائی دا
سنے سنگیاں اساڈی سرفروائی

کٹھن کنی این دل دی گل دہائی
ہے کنی سہل ایجتے بے دہائی

گنہ دی لذتوں ہر مست ہو گئے
بڑی اوکھی اسے نگرہوں پار سائی

نہ بندیاں نول دکھائے رت کدائیں
کے بندے دی بے یمنی سدا فی

نہ آئے ایس دل دیاں گلاں تے نہ جا
بڑی مہنگی اسے ایہدی آشنائی

تیریاں بندیاں توں شکوہ اسے تیرے نشتے نوں
سجے ایہناں نور جتھے نہیں ایندے تے تیرے ہسیناں نے

پیمارے اکہ شام تے سببناں نوں رانج کے پیراواں
اور اسی بندش طعنے دیوے تے اینوں تنہائی دے

میرا من میرے کھنڈ اتے زخماں وانگر تیرے
یا تے ایہہ پیٹ میل تے میرا پا مہینوں لویاں دے

میرے گھر والا سٹرنا ایسا وی لا حاصل نہ کرے توں
اکترو نہ ہی، شاہجواں جیہی چاہے تیرے بے پروائی دے

تینوں کیبہ پتا اے جے کس ڈھب دا اے پیپوڑ مستراز
 اوہ تے قاتل نول وی آکھ سماندا تے بول وودھائی دے

آوارہ بدل

اک رُکھ دے پر چچا نوپ ہسٹھاں کھسپاں مینوں
وہج فضا دے

اک آوارہ رُکھ لاند بدل نظر آیا
مہیکر اندر بھانجھڑ بل پئے
ورہیاں بدتی تریہہ جیوں میری نس نس دے وہج
دیندیاں دیندیاں اپن پستی ای جاگ اٹھی
پل جج تن تنور سی میرا

میں رُکھ دے پر چچا نوپ ہسٹھاں
بدل دے دل ودھیا

پر بدل تے آپوں سی تریایا شوہ دا
ایہہ وی اوہدی دین بے کچھ چ

اویسے ہنوں دہیسے بھائی
 دل تے داغ بہا اک سے کے
 میں چاہیا ہے

اودھرنوں اتی ہیں فر پھیرا پاواں
 جدھرں دکھاں ورواں مہیسے نال دی وان والا
 پرت کے تکیا تے اوہ رست وی ہیا چکی سی
 دیکال دی انجھاوندی دھپ
 مہیسے سرائے

چھاں کدا اوہ کھنڈ وفا دا کھا چکی سی

تڑناں وی تے بے ترسا ہیں کدے نہ ہیں دل آواں
چُھنوں چُھنوں اہمہ بہتہ تینوں کدے نہ آن وکھاواں

تن تیسرے وچ دل نہ رانگر ہن تے ہیں پیا بھڑکھن
ہور بھلا ہیں اپنے ہون دا کیہ اساس والداں

اپنے آپ نوں ٹکڑی توال کے اکھیاں نیویاں ہویاں
میں دوشی ہن کوئی دی تہمت نہ نہ تھیں لادوں

وچ گناہ دی تہانگہ دے ای اے میرا جیونہریاں رہنا
کدے نہ جیون نوں پاک پوتر ہون دا نہ ہر پلاواں

اس ویری دے کھہ ولاتیاں پریت پلیت نہ کرنی
جان پہچان وامہنا کدے نہ ہونٹھاں اتے لیاواں

شیشے وچوں ویچدیاں مینوں وی لہجہ کدائیوں
کیونکر تینوں نر نہ آواں ، میں تیرا پرہچاواں

منیا میں ہاری کھاہدی پر ایہہ وی مہٹھ اے میرا
میں ایہہ دوشش نہ ہاری دا ہوراں دے متھے لاواں

میرا جگ سناں اے ایٹے بس چھڑہتھا ہونا
جہم دا جام وی نہیں ایں مہیکر ایس ٹھوٹھے دا ساواں

جدوں ایتیکاں دی رت بدلی تے پنڈھ واسٹنا دا کنھے ویکھنا ایں
وانگ بچلاں دے پٹاں نے مکننا ایں پر ایہہ میل کنھے ویکھنا ایں

تسی ویکھیا جے ایتے مخو ہونے سبھے لوک پیٹوڑ دے قص اندر
جہیزے پاسیوں بے ال دا وار ہویا بھلا اوہ پاسا کنھے ویکھنا ایں

بتے پٹے جوتے ماٹے تن اتے اوہناں گنا ایں نالویں قاتلاں دے
سافے تن تے دریا ساڈیا اوئے تیرا وار بھلا کنھے ویکھنا ایں

سانجھ عرص دی ہووے یا پریت والی گل کے مراداں توں کھنھن تے
پٹلاں پھدوں دے نال پہچان ہووے نہیں تے رکھ بھلا کنھے ویکھنا ایں

جسے شہر تے آن چڑھائی کہتی جھاتی مار کے اوس نوں ویچھ تے سی
لگی اک جے شہر نوں سبنا اوسے تیرا سوچھ سبھا کھنے ویچھنا ایں

جنہوں ویچھے اوہ منہ راز ایتھے پھرے شکرا اپنی چھوک نہر
دکھ جھاکرا تیریاں اکھیاں پوں وچ شہر بھلا کھنے ویچھنا ایں

۱۸۵۷ء کے شہیدان کے سال

تساں بیہڑا دن دیکھیں تھی پست جگر دے سہہ لئے سن
کے صدقے گروں سہی، اوہ دن تے اوڑک آیا اسے

پہننا تھاپیں جس دہرے میں تسال ہو دتا سی

”اے شہیدان! تمہاری قربانیوں نے

ہمیں ایک نیا دھڑ بھڑاتا ہے

تمہاری شہادتوں نے ہمارے دل کو

تجربہ بخشا ہے اور ہم نے

تمہاری مثال کو اپنا نمونہ بنا لیا ہے

وہ انبیاء بڑے تھے اور وہ بھونٹے پر پست اس کے ہر

پہلے اپنے سچے بھائیوں دیکھیں وہ انہیں پیچھا کرتے

ویلے دا ہتھ آزادی دیاں زلفاں دے اک اک تاروں
 آزادی دے شہ مرداں اپنی کفن دے پٹے پسندا اے
 آساں جس اوچھے ویلے دے مکھ نوں موڑنا کیستاسی
 سوسلاں توں اوہ ای ویلا ساڈا لہو پیا پسندا اے
 دیں دی جنگ جت تسی ہر گئے تے ات ج و ج تارنیاں دے
 کیسہ زیا جے ویری تہاڈا اچا پیا پسندا اے

پر ویکھو اس پاک پرتر جذبے دے کھٹھیر کوکو
 گل دی ہار تہاڈی ساڈیاں جتیاں دا سامان بنی
 جیونڈے کڈے، سولیاں چڑھ گئے فیرومی ایس ودھے رہے
 موتاں دی تنویر اساڈیاں امیداں دا مان بنی
 ہتھ کڈے رہے پر نہیں نہ ہوتے قدمشالاں دے
 تساں جہڑی ریت چلائی اوہ ساڈا ایمان بنی
 ایہہ گل جانڈے ہوں نہ خوئے راتاں دے سفاک خدا
 جہڑی کرن بھانڈے رہے ادہ، اوہو دیہوں دا ہاں بنی

جیون دیاں نہیں نویاں پتیاں جگ اندر راہ پاں گسیاں
ایہہ تن کتہ کتہ جیون کے یہ کندھاں جو پتیاں جان گسیاں

نہ سکاٹا، نہ اسنڈیپ - نون کے پتھر وادیاں رستے
کڑتیاں تے اتی تیر تھویراں جس بکڑا تھکیاں تیاں کھیاں

اے الہ پل بستاؤں تو صعدیاں دے دھیرے تاپاں سہ
سدر سدر دے اتی بدھیاں سہراں کالیاں جان کھیاں

اکھ ترفن گے پر اذن نہ ملی ہونہوں بولن دا
چانن ہووے گا پر اکھیاں نوروں وانجھیاں جان گسیاں

دُڑک دے مچھڑے نول ترسو گے پتے ونگر شیشے دے
 ہر تے مکھڑو ہنساں چوں یاداں تیک مٹاتیاں جان گیاں

شہر دھاڑا ناں یارے گا بھلکے دا دیہوں سحرانہ
 بہن جیہاں شکلاں بھٹھیاں دا بالن کبیتیاں جان گیاں

جگہ سے دھڑکتے تھے کماؤں والے
 وہ تھے نہیں سزا سزا جہان والے

تھی ہوں اور ہوا میری مٹی ہے سب سے
 تھکتے ہیں اس مٹیوں جہاں ہی ہیں ان والے

کیسے کہیں وہ کہیں کہیں وہ کہیں
 وہ کہیں وہ کہیں وہ کہیں وہ کہیں

وہ کہیں وہ کہیں وہ کہیں وہ کہیں
 وہ کہیں وہ کہیں وہ کہیں وہ کہیں

کنھوں بُتے دیہڑے دے وچ ٹیک رسیاواں
کون اجیب ایدھ سرجانی پاؤن والا

کیہہ آکھاں میں، اوہ مہیری جنہر جان چ رسیا
اوڑک پینوں شولی تے سی لسیاؤن والا

باگ بہار تے وچ دھندرا میں دُکھا اے
سے وے دلی ایدھی متعبیر سرجانی والا

سچ نہ جان ستر نہ پھنڈاں جگ دیاں تول تول
تجن ہوندا نہیں ہر ہتھ ملاؤن والا

پہلے نال

اس شہر کی محل دیہ کوئے کی بیٹا ایترا اندھ کتا و کیتا
 بیٹے کے لیے بیٹی کی محل پاروں تھیں وہاں کھوئی گئی اسے جان تیری
 کیترا رزاجیہا کی جس پاروں اسے ڈاڈھو وہاں کے خوف اسے
 نہ تھی اکثر اٹھانے کے دیہ پاتوں نہ ای ملی اسے اکوں زبان تیری
 جنوں وکھرا وہ کیترا تصور بیسی کیترا دوشس سی اوپرا خلق کولوں
 یہی ہے زندگیاں جہ سہاریا توں جہدے سامنے ٹٹھی کسان تیری

سنی رتی اہو کل آوندی اسے جس ایٹا ای جرم سی نام تیسے
 بان سے سن کے کوہیوں توں گئے بھیت کجہ شاہی محل واسے
 تیری خائے داغ شمار کر سنے نال ورتی وٹھیاں تھہارے
 دیتے ورتا ادھارن کی تھیاں سے تیرے تھیلے تھیلے ہاں دیرے

کچھ پٹا نہ چلیا تین موئیے کیہڑی کیہڑی سزا ایس بھر دی تو
کوڑے کئے تے کنسیاں بیڑیاں سس حوسے طوق بیس کئے تے

تے ایہہ ریت کچھ اوپری ریت تے تیں جے اپیریاں تھلاں دے دیاں تے
نازک سوہل ملوک مزاج اتے ایہہ خستہ تپری ناگوار ہون
سدا محلاں دے بھرم نہجان کارن ہوکی شکدے آئے تیں سویاں تے
ایتھے ہرنوان دے موڑھیاں تے سدا اچ پیان اسوار ہوئی
کندہاں دج پتوانی انارکلی ایتھے آپے حکموں ظالماں نے
انج ای کجہ — شکستہ جیہی رانی ایتھے پتھراں نال شکار ہوئی

پر ایہہ تخت ایہہ شاہ تے رانیاں ایہہ ایچے محل تے اچیاں ماڑیاں ایہہ
کاہنوں خوشے کول مورخاں دے کسے رنگ وی نیہیں عیب دار ہوئے

دیسے شکدے کسے بے ہوشوں اپنے او کدے چھوئے اپہنا مے بھڑے تے
ہو یا انج جے فیروزی جہک دے سدا شاہ ہواں دے اسی طرف دار ہوئے

یہ ہے ہول ہے نعرہ دہی سے سادیاں لہریں تھیں وہ سننے والوں کو رگڑ گئے
 بدلتا ہے نواں تختہ نہ غزوار دہاتا ہاں والہ سے، نہ تاتا ہمارا ہر دہ سے

پیچھے رہی وا کیہ دہستے پتی تھلدی اے
ٹھنی ٹھنی دھندلی اے پتی بلدی اے

ایدھر ابیں فر دھوکے پیسے کھانے آل
اودھر دنیا فر چالال پتی چلدی اے

دل اندر نج یاد تیری جُ اٹھی اے
جنگ کے ویرانے وچ اک بلدی اے

توں کیہ کھو دیا اے جے دنیا وی
دیشوں دے وانگر سر آٹول پتی تھلدی اے

اکبہ خدا سے پندرو اسٹسے جیون دا

اتھوئے شکر دی جاوی دیات نگر دی

اینا دی شکرانہ چھٹا کر بھینڈا دی

بیٹے دی دیورائی کچھ پل دی اسے

خورے پیہ کس شہر آئیے ہیں مجبناں دے
ہر کوئی بہتہ اتچ پتھرے کے ہو یا آن دواسے

گھر گھر خیرے نہ ورتائیو خورے ایتھوں ای کتے
کیہ کیے جے حشر دیہاڑے دادیہوں شکل دیکھے

دل لوں ایہو سدھراے تے رب کرے مکھ ساڈے
اکھیاں تھادیں پیار کے ارمان دے دیوسے باسے

اوسناں تھانواں توں جو ساندن نیواں کرن تے ٹھیاں

بندرتی وارے ورتی نیچو، پاں ایہی سٹراہنتی داسے

یاروین سولی تے چارلسو۔ شاید اسے بہانے
 تہاں تے قد کمانو نوں رستہ میرے قد کاٹھ اچ وٹھالے

پدل

چد کوئی آوارہ پدل وور دے شہسروں

میری دھندری نگری سے ول آوے گا

ایہہ ترپائیاں اکھپاں اوہنوں

بٹ بٹ تھکدیاں رہن کیاں پر اوہ نھسریں

وپیے وانگوں کولوں دی سنگھ جاوے گا

کیہہ اکھاں دل پہتری سوچے ڈھپے گا

دور دے شہسروں آیا اوہ آوارہ پدل

میسر چار چوٹیسے نواسے

اگ دے کیہہ کیہہ لنبو چھڈوا جاوے گا

دل سے ہاتھوں پہ وہ رنگ دکھانا سی
سے بہتے توں جا رہے تھے ہاں ممانا سی

کیسے کہیے توں انج وہی ہزار مگنا سی
تیرا سہارا ہے یہ تیرا سہارا سی

ہاتھوں سے ہر پاویں وکس جدا کیاں سے
وہ وہی توں ایسے تیرے لہنا سی

تیرے بارے جگہ وا کہیا نیشاں ہی
تیرے توں سال آپوں وہی آڑنا سی

غیر ملکی نہ ملے توں مکھ ولاندا کیوں
تیرے ہتھیوں ایسے دل توں کھینے بھانا ہی

غیر ملکی ہوئے مکھ سے کیوں انجاناں توں
ہر اپناں ہی انت توں پار کھانا ہی

ایسے کھنڈے دی نہ ہر دے کوئی مسترز
تیرے غیبتیں دیں نہ مکھیاں چھپاں

_____

دل نوں جا پینا کچھ اچ نیسیریاں کوں موج اداواں
جیج نشے وچ تھی نوں پچو کے کیزن نرم ہواواں

کھٹیرے کھڑے ناں کوں جب گراتے تھیں پٹھے
کشیج کشیج اکھڑے کھڑے کھڑے کھڑے کھڑے

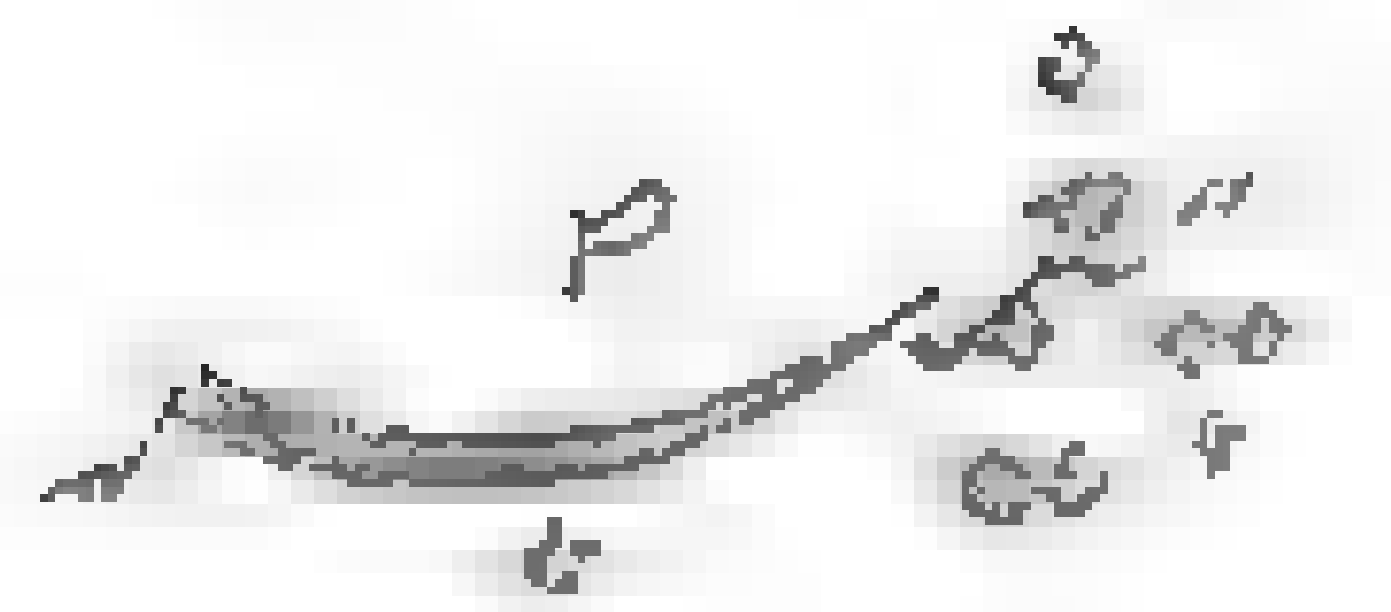
وہ سے ناں سب سے سب سے سب سے سب سے
دل نیسیریاں چوں اتھن تیریاں نیسیریاں صداواں

پیٹری تھیاں رنجانی ہوئے دسب فراتھیاں
ہاں توں میں دیکھا رسیں دسب دسب دسب

سائیکو دیاں نشانیاں تے کھڑیاں نہیں انج سوہنیاں کلیاں
 پنج کے ناری دی ہتھیں مہسنری دا پرچاواں

ہے دم نال سراز تیرے ای ایس دنیا ری رونق
 توں آکھیں تے سچ ای آکھیں میں کیوں گل ہرناواں

بغیب!

تیرے لپتے لپتے در اُتے

عیب گناہوں دوسرا ہو کے

اک دوشی انسان اب کھتا

تسے تن بدن سے

نہ تے چون کے فحشیت والا

دہشتیں تہی دے منے

دہشتوں کوئی داغ ریا دا

ایہ ان پاپاں سیکتاں والا اوہ بندہ اسے

جس داتن لوکاں دے واراں نال پھرتا

تے جس دے گل دے وچ طوق ملامت دا اسے

ایہ بندہ جیوندے جی دھرتی وچ گڈیا اسے

یہ جسم ہیں اوہناں سداویاں تے

ڈانڈیاں سچیاں تیاں دا

بیہڑیاں ایس جھوٹے جگ نوں تیں ہتھوں ملیاں

یہہ جسم ایں اوہناں اٹلیاں جسم تیاں دا

جیتاں توں اچھوں دے ہر تے تے دتیاں

ایہہ کہتا ہے

سداویاں وانا تیاں تے بے مثل پنہیں

جے سبے انسان نہیں سانویں

تے ایہناں وچ

نسبوں کبوں

نہ کوئی تھوڑاں ایں تے نہ ائی کوئی چا اے

یہہ کہتا ہے

سائے لفظ نہیں پاک پوتر

سے سب سے سب سے سب سے سب سے سب سے

ایہہ باغی

ایکھاں نون ایہناں : سہم دا پڑنؤ : سہ

سہ آدم نون

ہن تیون دیال کجہر تہو پراں پڑاں وکھڑا کجہر : پنا سہ

ایہہ ڈیالہ : شش خوشہ کجہر کجہر الہ سہ

نور دیا پیغمبرا !

پہ سہ پیریا تہ کھڑا سہ ہے

منبراں تہ محراباں اتوں

دین دے راکھ

نستیاں پارناں : نستویں راہیں

تہ سہ تہی سہ اک اک حرف نون وینج رہے نیں

اپہیاں تھانواں اتے پیٹے ایہہ منراں

دھن دولت دی حسرت ہوا وچ

تہیں اتے اترے ہوئے

اک اک ورقے دی پئے بولی بدین

نور دیا پیغمبرا !

میںوں بچھڑتے ہمت نے جے ، میں تے

ایہناں ظالم تے جابر قوتماں سنگ

کلیجیوں ای لڑیا واں

میں تے ایس جگ نئے دوزخ و بی

کلمہ مکات ای کھلتا واں

دل جیسے ٹکے پترنوں سے وا ہی ناں اُڑاوسے
درد بنیسیں تیری اے جنگل جنگل ہونچے اے جائے

کئے جتنے سپاند سائل پیتے کب نہ آوسے
آوسے تے کوئی نرنجنوں تیری ساڈی بچوک چھڑاوسے

نہیں مسجید وٹاواں واسے وی نہیں پہلاں ورگے
دل سے جان وی پونجی وی نہیں کوئی : رنگ وکھ واسے

خون سے پرستار خیراں کسے کسے کہ سائلوں لگ تباروں
خون سے تیری یاد دا ڈپیا بنی کہ سائلوں آوسے

دل انجی ای آوارہ رہیپا تے منزل مت نبی
جو وی آوے اوہ ای تیریاں نکلاں وچ رجھاوے

پیارا جمانہ دیس اسے ایچھے کون شہزادے تیرا
تیرا اودھسرنوں حبز تیرینوں اپنا دل تیرا وے

دیکھ دردال دے زہروں چسپڑیا نشہ وانگ شہزادیاں دے
 نئی دے سیکوں سوپا دے پہرہ منسل کلاباں دے

اوہ کھیاں ریش لٹھا اسے پر تیرہ فیروہی نہیں جاندی ہتی
 دریاویں پے پڑی ہیکے ویکو ریت سیراں دے

تیرا نیسہ بیہوشی تے بیٹوں انج بیادے تیروں
 تیرے درد فراق دے قفسے وی نقشے نہیں خواباں دے

ابھٹاں نوں دیکھن پرکھن وا وی کوئی کرے کشالا تے
 دل دی شیشہ ورگا اے تے سکھ وی وانگ کلاباں دے

تہیہ و عمل مندرجہ ذیل ساتوں پیارا اس اوہ جس اُسے
 لچر نہیں وار ان پیار سے کچھ تھوٹے وار تہا باں سے

حشر

نہ تیری آزادی دی ہے مستویں ساگر
 اشک پیروی ہی اسہ ہموال پاستہ پتہ
 پیروی تیری رون ندرتانی تے تقدیر سید
 فیرونی بڑیاں پیراں دے وئی ہتھیاں وئی کشکول
 اے وئی تینوں سکھ سی آزادی دے ہول نہ ہول
 ان دئی تے سہ سینے اے غیبراں دی بندوئی اسکے
 لی جکیب تھوڑے

وہیہ نہ سوئے ہزار نہ کادہ نہیں پورے اٹھے کروڑ
 دیناں اٹھائے تھے پر اسے کچھ بھریاں و زور
 دے ورواں سہ دیکھاں دے تھی اے جھپٹا ہونہ
 کھیپے سوئے اکھی فیرونی ہونہ نہ آسے نہ

دیس تیرے وئی سجدہ کجہ تے توں غیراں دی خناج
 گوداماں دیاں ڈھڈاں بھریاں بھریا ہر صندوق اے
 فی بھکیے مخلوتے

کھنہ دل اج ٹٹیا تیرا توں وئی بخش منا
 اتھرو نکے فی تے واپسے لہو دے نال جلا
 ڈھڈے پتھر پتھر اج رائیں ننگا ناچ دکھا
 اج تے خوشیاں را دن اڑیے کاہدا تینوں سوک
 کتھوں کتھوں ٹٹا ٹٹ تیرے دیکھن آسے نہیں لوک
 تینوں ٹٹن والا ہر ہر منصف تے فاروق اے
 فی بھکیے مخلوتے

سنگ نہ اے توں نہجیا بھاویں فیروز وی اس دی پارٹی
سب منزلوں توں دیکھ دی سیسی نسیم اوہ کھن باری

اس ایسے زرا ایہ اکھسیاں تھوں کھن لیاون
ویر دیاں گھڑاں دتی دی جیس دی جال نہشتاری

سبے اوہ ہار دی تے تھسے پیا تھسے وسدا
ایہ پیر دیا سبے اک لاکے بنہ لئی اوستہ تازی

منسز منزل سال سینے کچی حبان سالوں
ایں تھوں توں تھسے گھر کبیرا اوہ تھسے

اسیں وی ہمن درد سپہیں نول ہاری کھا بیٹھے
تیری وی ہن سنگھریا ویلیا نہیں اوہ چال نیاری

اوہریاں پنہیاں تانگھیاں اوہنوں کیہہ کیہہ پیاں رلاوان
سائے ولوں ایہو گل اوہ سننے توں سی عساری

ایہو کیہے سادی وی سی اکھیوں اکھ استنائی
جھپڑی گل نہ نہجے اوہ گل کے کدوں جستاری

اوہدے روپ چ کیہہ کیہہ سوہنے روپ نہ ویجھے اساں
جس دے تن بدن تے آپوں رب کیستی گل کاری

نواہاں درگا دسا لے ایہہ جگ مستراز اسانوں
جس دا سوچھہ ودھوان دا لے ٹر گئے وارو واری

سانوں تیرا تہہ آن سُنایا اے
مٹڑوں نے دی ساڈا ای دل دکھایا اے

پنپل مسکن تے ایہا ایو سوچدے آں
ویرا تیرے آون دا پرت کے آیا اے

تیرے ساجنے انج پیپ چان کھلوتے آں
ہیوں دل اپنا حال سبّاں تے لیا یا اے

عشق دی گڈھڑی آپوں جُکئی پھردے آں
کد کے ایہہ اوکھبّا بھار وٹڈایا اے

دیکھد اساڈے ول انجانیا سنگیا اوتے
اساں وی تیسنوں کچھ یاد دوا یا اے

دل دھڑکے ہر پندھوں پہلاں، پر اپینوں
کے کدوں باھروں آن بڑیا اے

بن تے روون توں وی جی ڈکھ جاندا اے
شاید ساڈا ہوش ٹھکانے آیا اے

کیہر کیے نر کیہڑی نگری اُسیڑی اے
وہاں غورے کامینوں جشن منایا اے

نوت وی جھولی کھٹلی دیکھاں فیر منہرا
نچ آکھن توں نیسند نے کون ہارا اے

چن نئے مل

چن نوں میں کہا . اوئے سنگیا

میراں راتاں دیا رستہ

توں جیہڑا میرے ای وانگوں

کلم کھما — پھروا رہنا ایں

اپنے سینے دے دت گئے پھٹ لکو کے

میرے وانگوں دو جیاں دے لئی ہسدا رہنا ایں

تیرا سوچھ وی میرے نرن دے وانگوں ای پیا اشناں ماسے

لیکھ تیرے وی میرے وانگوں خیر منہیرے

میری دھرت بہنوالی اے تقدیر تیری

میرے ای وانگوں ایہہ امیر نہیں دشمن تیرے

میں وانگوں تیرے کل وی زنجیر وفا دی

تیرے منظر اجڑے پجڑے خواب نہیں میرے

جندڑی دے جنگل وچکے مہر وانگوں
 جیون دی جوہ وچ کلہیوں کلہیوں تیرے پیرے
 میری سنگت توں کاہنوں گھبرا یا پھرنا ایں
 تیریاں اکھیاں وچ نیں، کیوں اج اتھرو مہر
 بہن نے بیٹوں کہیا۔۔۔ میرا جھلیا سنگیا
 توں چہڑا واقف ایں تیریاں تنہا تیریاں دا
 بیٹوں میں ہن روح دے پھٹ کپہ کھول کے دساں
 قرض اسے میری جان تے تیریاں اسٹھائیاں دا
 میرے آل دوالے چپ دا شوہ پیا وگے
 وچ فضاواں خپرچا تیریاں گویاں دا
 میرے دہڑے دے وچ اوہ قابیل اج لٹھا
 جہدے سر چڑھیا اے لہو اپنے بھائیاں دا
 میری ککھ اج نہ ہیرے نہ سونا پاندی
 نہ بیٹوں ایہ شوق جے کوئی ویجے بیٹوں
 میری چپ نوں لٹ لے جان نہ دسیا والے
 پل پل پے کلپاون اہو بھیکے بیٹوں

شام پور سے تے اکھیاں دے وچ نیر توں ای وں جاناں
شمر دیا گنبدیا، سنجیہ، کیوں — عینوں ترساناں

میں تختیاں دے کچھ لکیا، سنجیہ، ٹھیا، ٹوٹا
توں یاداں دے باغ و پھمٹو — کھبیاں تاریاں لاناں

یہ جاناں جے دسیا تینوں اپنی ساں چڑھا سی
واں آکھے سبھ ایداں دا تے توں نئیں ظلم کساناں

عینوں کلیاں چھڑنا ای تے ہسڈیاں سدیاں چھڑ جا
قدم قدم تے کابھنوں انج ای مڑ مڑ اونسیاں پاناں

آل دوال اداسی ڈنگیا موسم دے جہلے سیتے
 میری چپ اینٹاں وچ وادھا۔ توں نہیں دھیان چ لیاناں

کیہڑیں گھنٹیاں وچ سُٹراں توں اوہنوں اے پا دتا
 زر تھواریں سُٹراں توں نیسٹرا اوہدا جی پرچاناں

کاہنوں اپنے مکھ تے منظر تانے پیا لکیراں دا
کچھ تے کہہ جے دھسم تیرے تے ہون لگا تصویراں دا

رائیں کہہ تے ساں جے ٹراں دی نیرندہی اڈ گئی اے
تکیا اے کہہ خواب جے دھڑکا چھڑا نہیں تعبیراں دا

کیکن لہجیا ہیں توں مینوں تے فیر کیکن گھنچویں توں
میں ورگا مسکر دی قائل ہو یا اے تفتیراں دا

کیہہ آکھاں میں کولوں کیکن وچھڑیوں توں جے تددہ باہجوں
اج تیک فریادی اے ہر نقش میری تحریراں دا

لہو دی نہیں توں وی ایہہ لوکی دُودھ دی نہر وہا لیندے
 ایٹھے کوئی اپنے سر سہندا وار نہ تیشیاں تیراں دا

جس اتے وی آیا اس تے ٹُٹ کے آیا دل متراز
 ناتا کدے نہ ٹٹن دتا ورد دیاں زنجیراں دا

فنکار

فنکار جگا کے فن دا جادو
 پتھر نوں زبان بخشدا اے
 لفظاں نوں جگا کے سوچ پاروں
 آواز نوں جان بخشدا اے
 تاربخ نوں نال لہو دے لکھ کے
 تہذیب نوں شان بخشدا اے
 فنکار دی چاپ توں جبر والا
 پھیرے دے نشان کھولدا اے
 ہر اہل نظر نوں سچ دا ویسی
 نیزے دی افی تے تولدا اے
 بندہ ای لہو تے تن دے زوروں

بندیاں دے حقوق رولدا لے
 فنکار جے مونہوں کچھ نہ بولے
 سبھ دولتاں نیں نصیب اوہدا
 جے انج نہ کرے خمیر پاروں ،
 شاہ شیخ ہر اک رقیب اوہدا
 ہووے اوہ سراز پاکہ نذرل
 بولتے احب رقیب اوہدا

کیبن ، ال تول لاہواں اوہنوں کوپں بھسداواں اوہنوں
 خزاں دے بچ لے دی راہیں پیا الاواں اوہنوں

وانگر شاخ کلاب دے اوہ اے کنڈیاں نال پرتا
 میں جُنہوں چُتھ فیروی ہک دے نال ای لاواں اوہنوں

اپنیاں اپنیاں متراں دے ایہ لوکی قتے چھیڑن
 کیکن کل چھیڑاں میں اوہدی کتھوں لیاواں اوہنوں

بتیاں گلاں بھل بھل جاوے ، چھیتی رُٹھ رُٹھ جاوے
 مکھ دٹاوے منیتھوں جے کجھ یاد دلاواں اوہنوں

اوہنوں — جیڑا دل دی پونجی، ٹھنڈک جان میسری دی
 تُساں دی گل من کے لوکو کوہی گنواواں اوہنوں

جہنوں نال فراز میں اپنے، منسزل تیک لیاندا
 کیہہ اکھاں جے یاد دی شاید میں نہ آواں اوہنوں

کھپاں تھیکر خون ہونے دل چوں دکھ دی کانی
ایہہ وہ زہرا سے پتھہ ال لوں وی جیہڑا کر دے پانی

غفل و چاری سنے آپ نوں ہر تھماں تھمتی پھردی
دل دیوانہ ایہہ ای چاہوے کردا پھیرے ندانی

ویٹے لے ایں ڈاڈھ دا روناہیں وی ررواں بے کر
ادہ نکل لوں ونی ورتیں جیہڑی میسر من سمانی

ہر کے دا نکما بیسراں، ہر کوئی ایہتے جھوٹ
سب لے سب وحشی نہیں کھنوں کون کرے زندانی

وچ بہاراں دی نہ دے پہناں تے کوئی موتی
سہ ساڈا نیوہڑا ندی جاوے اکھیاں دی ویرانی

کوڑی مچی دے ہمدے مکھوں دل نوں کون پکھانے
تینتھوں ودھ پئی ڈاڈھ کماوے ایہ ہمدی پیشانی

کے سیانے نوں دی بائڑ فائر دی نہ پئی بے
سجھناں دی گل شدا لے پر کردا لے من بھانی

کون آں ہیں؟

پتن ورکا اوہ بندہ . اوہ سہا ہی میرا
 دوری دے اُچھڑے جنگلاں وچ
 میریاں نظر آں کولوں کھنچ کے جا لکيا اے
 ورھیاں توں تنہائیاں ٹھٹھیا
 ہیں نچیرے دیاں راہواں وچ آں
 اگے دودھاں یا مڑ جاواں
 خورے کپھڑی سوچے پے کے
 کھلا کھلوتا ٹوپک رہیا واں
 آں دواے کوئی دی تے نہیں

جے بین دُستے

کون آں میں

تے کس نگری وٹ آ گھسریوال

گلے داتے ک ادھر تار ای گل ساڈے پیا بلدا اے
 کیہہ کیہے ارمان بہاراں نوں فیر دی کس گل دا اے

زندگیئے اپنے تیشے دی ٹھوکر ہین اک ہور وی لا
 میں ٹکے ہوئے دا ساہ تے حاہیں تپک وی چلدا اے

تشیختوں کھنچ کے دی میں ویچھتے سہی حالے میں وی جہنڈواں
 میں درگاہ ہر یا بندہ کد ہٹھ ارادیوں ٹلدا اے

نیڑ دی اک نوں دُوری تیری پکھیاں جھلدی رہندی اے
 شہر تیرے توں دُور وی مینوں دھیان تیرا پل پل دا اے

فجر ہوائے دس فی کچھ تیرے دس چ وی ہے کہ نہیں
 کندھ دوائے حالے تیک وی اک دیوا پیا بلدا اے

کدھر کدھر دل دی دھڑکن انج کتی آپندی اے
 جیج جیو اندر بن وی تیری واج دا سورج ڈھلدا اے

بھاں تو لوکی اساں تے پئے ہر ہر ظلم کمان مشرانہ
 شہرچ ساڈے تے پر اس سوہنے دا وس ای چلدا اے

مشتِ بید کے سانسوں پر نہ جاؤں ،
جس میں است نہ رنگ ایگ گریوں و

ہیں نہ کپڑے نہ کتے آں نہیں تے سنانوں
جگہ نوں کڑوں خمیاں مٹاؤ جی بیدوں و

بید چسپ او جہان دناں دیں یادیں جہان
شوق میں تیری سانسوں پہ چسپ جہان و

بید کیلن دین تیرے مودانیاں نوں
نہیں چسپ پیار خمیاں لوں کھیر وادوں و

جگ بھدا اے حیلہ جیون دی بھکھیالئی
 تیری راہ وچ اسپند ترم۔ ٹکاون دا

درد سراز سی اودھ وانگ ولوئے دے
 دل جیہ پھل نوں ترود ابدھر کلاون دا

کہہہ دسالاں گے؟

میںوں ایس کلاں دا پک اسے

جے ویلا جبدوں وی

دق تارین دالت تے سے آیا

ات دسے سبے دوست قاتل نور

جس دا پک سبے دوستے انساناں تے خوں کھچیا اسے
تے آدم دسے تے باسے

اس قاتل دسے تے اتے تیک دیون گے

پرین ایس کل دق پک اسے

جے کل دق تارین دسے دقتے

آدم وی اورا توں بہرے وی پھین گے

تہذیب دیاں اچیاں بانگاں دیون واسے

جگ جہان دیے مخلوق

کل تہذیب اتی سامنے ایہہ جے روپیا قاتل

جدوں تیری کھنڈ تے اپناں سبے دورشاں نور

اپنے واروں وڈھ رہیا سی
تے توں وانگ تماشا تیاں دے
پنپ پنپتیاں پتھر من کے

بہدی دشتنہ شب تارن کیوں ویکھدی رہی ہیں
تیری نفرت دے سب جذبے کدتر رڑھ گئے
دس تے سہی ،

جے ایس نظام قاتل دی تیغ تے
تیرے اپنے بے دی سوچ دے تیراں دے وچ
شرق اے کھڑا —

تے میں سوچاں — ایں سارے
آون دے کل دی اُس تاریخ نوں
اگوں کپہہ دساں گے

دج باگ نے گاؤں دیا بچپیا اوئے کچر سنن واہن اعتبار کنھوں
 بانا کپہدا سائنت لے تن اُتے بھلا چا پیدی ایٹھے بہار کنھوں

دیوے درد فراقی نے بچر کئے نیں راکو ہوئے نیں تن کباب وانگوں
 شوق ہوئے وی دلں دے دج جے کر لکے سوکھیا نہن آثار کنھوں

جند جان دی اسال نے وار دتی ہو اسال غریباں دے کول کپہہ سی
 ساٹے وائٹ کھلا کون دل والیاں پیارا لے ایٹھے یار کنھوں

اوہدی ٹوہ تول ہو کپہہ بھنا سی اکھاں ساٹیاں دل سواہ کیتا
 سوگ سدھراں دا کوپ کرے کوئی گیت کاؤن دارہیا قرار کنھوں

ٹمک عشق والے کپہدی ہلک ہو یا، کپہدی ہوئی اے زلف جاگیر جا کے
 ایسے تن فریادے کپہہ ورتی بھلا شیریں تے ہے اختیاریا کنخوں

نکے گھٹ دوام شہاب وادی پتھر جھل، بے مینی موت مونے
 ہوئے پار و آقا دار چوئی ایہناں سو دیاں دا اُمت پار کنخوں

وچوں گنجبیاں ! کے اتوں ساڈا سر پیا کجے
شہر دا وال ایہہ کچہ کر کے وتی نہ منوں رے

سارا شہر اسے دے بہتوں مقتل بنیا ہویا
سارا شہر اسے نوں دیوے پیا دعاواں اہتے

کدے تے سانوں وتی بدلاں دی لیر کوئی اوہ دیسی
جہیڑا امیراں دا سر نیلیاں چادرال دے دے کجے

شاید وچھڑن دے دن نیڑے آگئے نتیں تے کاسنوں
اپنے اپنے سر لاکے، پیا دل بیٹے وچ جھٹے

گنجاکارن

ہیں کیناں ای چاہواں پاروں سوچیا سی جے
 تینوں اس ای شہرچ اپنے نال ے جاواں
 جنہوں چھڑیاں خورے کتے سال وہاں
 ہاتے اس دتی اس سوہنے شہر دی مٹی
 جیدیاں ہتر فضاواں توں ہو کے بیگانہ
 میریاں سوچیاں وانگ میرا دل چین نہ پاسے
 دیکھتے سہی ویلے وا ان اہہ گنجاکارن
 توں ووٹھی بن کے پئی مہری نگر دی وہیں
 قدم میرے چوگے لئی نہیں پردیس نوں دھاتے

ویسے ہتھکڑیاں اک اک سٹ پئی سانوں کھاری لگدی اے
 سماں ای تے ہر کل اس ڈی نہ دی ماری لگدی اے

دل اکا حصہ دیکھاں توں روندی کوٹھیا لگدا اے
 کدے کدے ہووے تے اپہ صورت دی پیاری لگدی اے

نہ سمجھو تے اکو رات اے انج تے رات وچھوڑے دی
 پر اپہ رات بتاؤن کارن عسرا ساری لگدی اے

ایں انجانے دل دا وارو کریئے دی تے کیہہ کریئے
 سانجھ سبھا دی گل دی جہینوں تیروں بھاری لگدی اے

دلوں بہہ کے کول اساڈے دل ساڈے دی ریچہہ پُسجا
زور دھنگان دی سنگت تے سانوں وی خواری لگدی سے

ہر کسے نوں بھاوے کاہنوں تیرا ایہہ جھلیوں منہ راز
کیہہ ہو یا جے اوہدی صورت تینوں پیاری لگدی اے

یار دے نیڑوں دی بھبراں دے منگے پیا زمانے
دل اوہ ویری ردون دے ای لبھدا پھیرے بہانے

اساں جے نہ ہوندے تے ہوراں دیں سکتھاں پاندی
ایہہ خلقت تے چھیرن نوں نت لبھدی نویں فسانے

ایہو ای دل سی اوہدی سانجی دی سک وا کٹھا ہویا
ہن ایہو دل بچ نکلیں دے ٹوے پیا بہانے

ہیں اوہ چھڑ پھٹا جس توں ویرا نے دی شہزادوں
توں اوہ بھولا ویراں پیا توں منگیں پیا خزانے

لٹ گئی اوہ وہی جو پونجی سی جیٹو دی کول اسٹے
تے ایہہ چاہت سانتھوں طے منہ انداز پرانے

ساڈے سر تے تیریاں داغاں توں پہسایاں ای نہیں نیویں
زندگیتے توں چاہویں سانتھوں کاہنوں شیش ٹسکانے

توں یلیوں وہی تے ایس خورے کپہہ کچھ سانتھوں منگنا
دل ساڈا نہیں ٹکنا ویکھ منہ راز دیتے جمنہ جانے

منگیتروے نال

توں نہیں جاندی تینوں نہ شہر کوئی ہتھوں دیرے دے کتھوں بچپوں توں
 ہو یا اچ کا ڈھاتیرا نال کھدے نال کھدی تفتیر دے بچپوں توں

گٹھنی ہولی توں شہر نیم تیار دی ہیں سرخ ماپیاں نے تیرا بول دتا
 دتہ نال بارہ سیرام دے کے تینوں نال بھدیکھیاں توں دتا

ہیرری بنت وکھاٹے دی دیکھدی ایں تے دے ہورناں دی میری نہیں بھلے
 ایہہ مکان چندرا یہہ جاگیر ساری ہے دے وارثاں دی میری نہیں بھلے

بناں تینینہ ٹھکانیوں ہیں شاعر گیت پیار دے اک دو کاؤندا ہاں
 کدی دانگ ناکام شرابیاں دے گھٹ زہرے اکہ دو لاؤندا ہاں

میرے نہیں تے راجے پٹیاں دیتے نہ توں ٹولہ پیکار انسان اتے
 کاہنواں آپہ خواب بچیہ نی اپی انج اتی ڈگ نہ کے توفان اتے

میں نہ دیکھیاں توں نہ دیکھیں

دینہ وال فخر سویروں پھٹیا

میں پیارووں

میں روڑاں ہے "چہرہ" میرا خونوں خون ہیں

میرا "چہرہ"

جہڑا دل اسے، جاں اپ مہیری

مہیری بانہہ اسے

مہیری پت اسے

میرا "چہرہ" جہڑا ایک

رتوں رت اسے

دینہ وال فخر سویروں پھٹیا

میں ہالال والی دن رات آں

اوجھا مہیسا نھیر منھیرا

اوجھا روشن

ایہہ کہیہ ہویا

تیرا اک پاسا کتھیا

یا مہیسا تن ای ٹوٹے تھیا

تیریاں رشتداں کوں ہتھو اکھیاں کھیاں بنے

اج ہر سانجہ یہ بیت دی ڈوری

مولوں کھس گئی

دنیواں فخر سوہروں ٹپتیا

میں آپ ای رہی اوجھی تصویر آں بنسیاں

میں آپ کی اک اپنی تحقیق آں بنسیاں

میں تپتیا پے دی ننگی تعبیر آں بنسیاں

میں اپنا اوجھا تن لے کے کدھر جاواں

کتنوں دساں

جند ٹپتے دیاں ٹپتیاں کدھیاں

کوئی لکھاواں

میں اپنیسیاں تھاپاں ڈے لوئے
 میں اپنے ایکے نوں کھتوں لہوے آواں
 دینہواں فیسر سویروں ٹھٹیا
 قہر پھیری اچھے تے ہیں

اُتھڑیاں اکوہیاں ٹھٹیاں سکال گھا
 سہک سکال گھا

ابو دی واچھسے لکے تے ہیں

ایس دکھیا رے تن نوں

شاید تھسپکی دیواں

حالے تے ہیں جسد اکن دے

دوہرے تو چھ سکے دیواں

میں اوہ دیوے دیواں — تپو سے لکے تپو گئے تپو

دینہواں فیسر سویروں ٹھٹیا

پیری اکھ تپو تپو دیواں — سکال دے لکے

بہڑے اُچیاں سداں تے تھہرے قدماں دے ناں
گھر توں نکلے

جہڑے ہیسن ڈیکن ہار جے

اوہناں دے ناں

جنگ اکھاڑے دے دتوں کوئی سدا آوے

جہڑے اوکھیاں سیتاں دے دت

پک یقین دے دیوے بال کے

دیس دی عزت آن دی خاطر

ہتھ ان گتے علم سمھال کے

نکلے سن ایس قارے اُتے

جے اوہناں دیاں جنداں

بھانویں جاندیاں نہیں تے جاون ایپر

پریت دی ریت تے حشر نہ آوے

دینہواں فخر سویروں پھٹیا

میری اکھ جچ نہیں اوہناں سبھناں دے ٹولے

جنہاں دی لچ ٹوٹے ہو گئی

جنہاں دے متھے پرستے

جنہاں دی پیریں زنجیراں

نیویاں دھوناں لے کے جھڑے

ویر دے بدھویے

اوس ہنیری اتھی تھاں نوں جاندے پئے نہیں

جھٹے نفرت، مہنے، طعنے تے رسوائیاں

راہ ادہناں دی ویجھ رہے نہیں

اُتھے، جھٹھے

سومناں دے پتھر مہیکر کنیاں ای ٹھوداں دے

تن من چٹن گے

اُتھے جس تھاں تے مہیری تاریخ دے ورثے

نیویاں پا کے سر سٹن گے

دنیہواں فخر سویروں چھٹیا

میں نہ دیکھاں، توں نہ دیکھیں

ایہہ منظر غازی نہ دیکھیں
 پیار دے کٹھے ہوئے سبجناں دی رت نہ دیکھے
 ہیں نہ دیکھیاں
 توں نہ دیکھیں

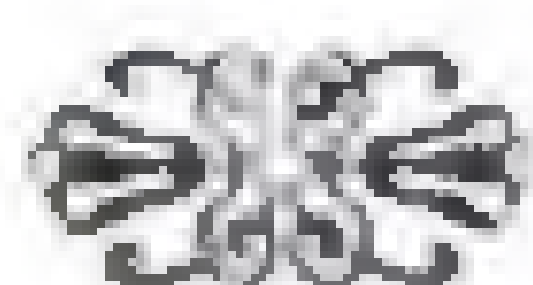
پسندیدہ کتابیں

بھارت کے اعلیٰ ترین ادبی ایوارڈ "پدما بھوشن" کے اعزاز یافتہ
جناب جوش ملیح آبادی کی تصنیف

یادوں کی برات

اضافہ شدہ ایڈیشن

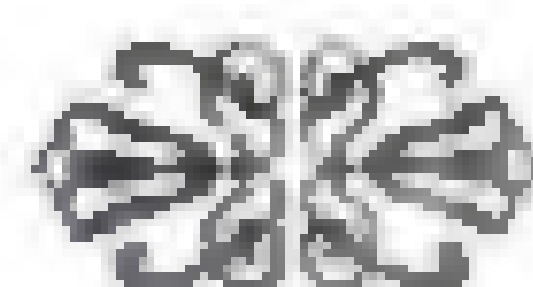
قیمت : ۳۸/-

سردار دیوان سنگھ مرحوم کی وہ عظیم تصنیف جس پر بھارتی وزیر
تعلیم مولانا آزاد نے مصنف کا نا حیات وظیفہ مقرر کیا

ناقابل فراموش

قیمت : ۶۰/-

سردار دیوان سنگھ مرحوم ہی کی ایک اور تصنیف جس کے ہاید کی
آج تک کتاب تخلیق نہیں ہوئی

جذبات مشرق

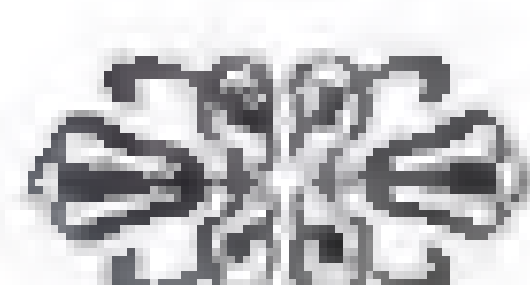
قیمت : ۳۰/-

دلیا کی عظیم ناول نگار قراۃ العین حیدر کا عظیم ناول جس میں
حقائق اکھنچے اور مصنفہ کو پاکستان چھوڑنا پڑا

آگ کا دریا

قیمت : ۳۰/-

مکتبہ شعر و ادب ، سمن آباد لاہور